

OSMO TIILILÄ - PROTESTANTTI 6

Timo Junkkaala: Osmo Tiililä - Protestantti (PerusSanoma Oy, 2004, s.828).

Maallisen ja hengellisen jälkikaikuja

Tiililän mielestä Niinivaaran kirjasta iloitsivat ne, joiden mielestä kirkon olisi kokonaan jätettävä "höpinät sielun pelastuksesta" ja **keskityttävä vain sellaiseen sosiaalisuuteen, mitä tämä maailma ymmärtää** (464).

Tiililän mukaan asiassa ei ollut kysymys vain Luther-tulkinnasta tai teologisesta oppiriidasta vaan "mitä vakavimmasta halkeamasta kirkon elämässä" (464).

Gulin kiitti hyvästä kirjeestä, jossa Tiililä oli hänen mielestään kuin ennen hyvään aikaan. Gulin kiisti haastaneensa riitaa. Hän oli vain halunnut selittää kansalle, miten hän asiat näki. Niinivaaran kirjaa olivat Gulinin mukaan vastustaneet **eriskummalliset tyypit: "Muroma, sairas, Aurola, filosofi omaa tekoaan, Tuominen, vaikein kaikista papeista."** **Kankaista Gulin sanoi arvostavansa, mutta ei pitänyt häntä varsinaisena teologina. Hän ihmetteli sitä, että Muromakin, joka oli saanut vain minimin eli kuusi ääntä teologisessa tutkinnossaan, ratkoi nyt teologis-tieteellisiä ongelmia.** Gulin myönsi, että **Olavi Castrénin** käyttämä sanonta oli hirveä, mutta hän ymmärsi tämän tarkoittavan vain sitä, ettei tieteellisessä keskustelussa voida vedota uudestisyntymiseen. Gulinin viittaus Castréniin tarkoitti tämän lausumaa, jonka mukaan **uudestisyntynyt teologi on portto tieteen temppelissä.** Kirjeen loppuksi Gulin vetosi ystävyyden ja rauhan puolesta. "Ollaan ystäviä... Neuvottele Inkkusi kanssa... Koeta nähdä asiat niin vähäisinä kuin asiallisesti ovat. Ei tässä kirkkoa kaadeta" (465).

Tiililän mukaan on kauhistuttavaa, ettei piispalla ole ollut vuosien varrella yhtään arvostelevaa sanaa niistä, jotka Tiililän mielestä opettivat väärin, mutta nyt hän pani koko arvovaltansa liikkeelle, kun "yritetään kirkko-äitiä puolustaa raamatunvastaisuudelta ja koko tältä suunnalta, jolle uskon teologia on porttojen työtä (465).

Tiililä vastasi myös Kotimaassa Gulinin kirjoitukseen. Hän aloitti toteamalla, ettei olisi tahtonut enää jatkaa keskustelua varsinkaan kunnioittamansa ja rakastamansa ystävän kanssa, mutta koki, että on "kuin kirkko-äitimme vuotaisi verta jo monesta haavasta" (465).

Samalla hän (Tiililä) kysyi Gulinilta, kuinka tämä, vaikka oli Uuden testamentin entinen professori, saattoi opettaa heränneiden harhaoppia jatkuvasta uudestisyntymisestä (466).

Tiililä ilmaisi pettymyksensä Gulinin joulutervehdyksen tekstistä, jossa hän siinäkin näki lundilaisen tendenssin, "joka murehduttaa jokaista herätystyössä kilvoittelevaa ja lohduttaa suruttomia". Gulin oli kirjoittanut, että joulun Herra oli tullut yhdistämään ihmiset (466-467).

Tiililä toisti jälleen ajatuksensa, että kirja on uuden suuntauksen läpimurtoa toivovien koepallo. Tiililän mukaan sellainen kirkko ei kestä, jossa vallitsevana on toista ja kolmatta uskonnokappaletta ja niiden mukana herätyslinjaa ja pietismisiä vieroksuva suuntaus (467).

Niinivaaran kirja oli synodaalikirjoituksena lyönyt kaikkien aikojen ennätyksen herättämänsä keskustelun laajuudessa, vilkkauudessa ja kiihkeydessä. Yleisradio järjesti asiasta keskustelun ja presidentti

Paasikiven kerrottiin pyytäneen Tampereen kokouksen pöytäkirjan nähdäkseen
(468).

Tiililä kirjoitti myös Kotimaahan kirjeen teologian ylioppilaille. Hän aloitti sen toteamalla, että elämässä on vain yksi pääkysymys.

"Teitä ei kutsuta julistamaan, että tämä maallinen elämä nykyisessä syntisessä menossaan olisi Jumalan tahdon täyttämistä ja että ihmiset voivat rauhoittaa mielensä sillä, että Jumala vaikuttaa kaikessa. Teidät kutsutaan Jumalan aseina huutamaan herätystä synnissä nukkuville" (468).

Kun Pyhä Henki valtaa sydämen, silloin ihminen saa Tiililän mukaan sen alttiuden ja rakkauden, jota maailma kristityiltä odottaa. **"Tie ei kulje lähimmäisen kautta Jumalaan, vaan Jumalan kautta lähimmäiseen."** Tiililä kehotti ylioppilaita kysymään elämän pääasioissa neuvoja vanhojen herätysten mailla eläviltä hengellisiltä isiltä ja äideiltä. "He tuntevat Jumalan ja puhuvat. Monet puhuvat, vaikka eivät häntä tunne" (468).

Muroman mukaan Niinivaaran kirjaa voi verrata testamentin väärennökseen, joka on vakava rikos (468).

Tiililä sai marraskuussa 1952 heränneiden tunnetulta maallikkojohtajalta Matti Pesoselta kirjeen, jossa tämä kertoi jo pitemmän aikaa tunteneensa velvollisuudekseen kiittää Tiililää "siitä asiantuntemuksesta ja kristillisestä rohkeudesta", jolla tämä on torjunut "lundilaisia hyökkäyksiä rakkaan kirkkomme perustuksia vastaan" (470).

Tiililä totesi, että Luther ei puhunut vain maallisen kutsumuksen arvosta vaan myös uskovien yleisestä pappeudesta. **Lutherin mukaan ihmisen elämän tarkoitus ei tyhjene maallisen kutsumuksen hoitamiseen** (472).

"Me elämme Suomessa nykyisin merkillistä ajankohtaa. Muka Lutherin puolesta hyökätään erällä aloilla Augustinusta vastaan ja sanotaan, että Jumalan yhteydessä saavutettavan onnen etsiminen olisi väärää itsekkyyttä. Varmaan Augustinus mitä syvimmin hämmästyisi, jos hän joutuisi keskuuteemme tätä keskustelua seuraamaan... "Juuri siinä koko olemuksemme täyttävässä ilossa ja rauhassa jonka syntinen vanhurskauttamisessaan saa, on mitä kiintein yhteys Lutherin ja Augustinuksen välillä (472-473).

Teologia ja kirkko - taisteluvälineeksi

Muroman mukaan lehden ei tulisi olla vain teologinen ja akateeminen, vaan siinä pitäisi kuulua myös "taistelun melske" (473).

Lehteä ei Tiililän mukaan kuitenkaan tulisi perustaa vain teologista taistelua varten, vaan yleensä raamatullisen teologian ajamiseen (474).

Pappeinkokouksissa suunnitteilla ollut lehti alkoi ilmestyä vuoden **1954 alussa. Alanen ilmoitettiin päätoimittajaksi**, Tiililä toimitussihteeriksi ja Sisälähetysäätiö kustantajaksi (475).

Lehden tarkoitus ilmaistiin näin: "Aikakauskirjamme erityisenä päämääränä on toimia raamatullisen herätyskristillisyyden hengessä ja olla kirkkomme piirissä vaikuttavien hengellisten liikkeiden ja muiden raamatullista herätyskristillisyyttä kansankirkossamme edustavien toimintamuotojen yhdysiteenä" (475).

Herätyskristillisen rintaman kokoamiseen oli kirjoittajan (ilm. Alanen) mukaan ajankohtaisena syynä **uusi teologien suuntaus, joka väitti herätyskristillisyyttä epäluterilaiseksi...** Stenbäckiltä oli lehden sisäkanteen lainattu katkelma, jossa herätys ja Jumalan sanan kunnioittaminen asetettiin kunnollisen teologian ja kaiken kirkon työn perustaksi (476).

Myöhemmin Tiirilä totesi, että Teologia ja kirkko syntyi nimenomaan lundilaiskiistojen johdosta. Teologinen aikakauskirja ja Vartija olivat hänen mukaansa täysin lundilaisten käsissä, Muroman Herää Valvomaan taas ei täyttänyt teologisen lehden tarvetta (476).

Samassa numerossa Tiirilä tiivistä katsausosastossa oman näkemyksensä teologian luonnetta ja tehtävää koskevassa keskustelussa siten, että **vastakkain olivat totena pitävän uskon ja elävän uskon korostaminen.** Ensimmäiseen liittyi hänen mielestään keskittyminen objektivismiin, sakramentalismiin, luomisjärjestyksen etiikkaan ja laituskirkollisuuteen, jälkimmäisessä korostettiin henkilökohtaista uskonelämää, sisäisen ihmisen kasvua, uuden elämän etiikkaa ja kirkon ekklesia-luonnetta. Tiirilä tiivistä ohjelmansa taisteluksi liberaalia, seurakunnasta ja kokemuksesta etäännyttävää epäuskon teologiaa vastaan, joka sotkee rajan Jumalan ilmoituksen ja muun uskonnollisuuden väliltä ja jää sanahelinäksi ja järjeksopiksi. Tiirilä päätti kirjoituksensa vetoomukseen: "rivit yhteen niiden kesken, jotka pyytävät tehdä työtä uskon pohjalla!" (478).

Uskonpuhdistus eli reformaatio ei Tiirilän mukaan ollut kristinuskon uudistamista vaan pikemminkin "ennalleen asettamista". Luther ei modernisoinut kristinuskoa vaan palasi Raamattuun (479).

Tiirilä arveli, että teologisten polemiikkien pelko kumpusi sellaisten sydämeistä, jotka eivät itse "kärsi valheen vallasta" ja joiden mielestä "on oikeastaan yhdentekevää, mitä opetetaan, mihin kirkkoa johdetaan, miten pappeja koulutetaan". Tiirilän mukaan tämä oli kauhistuttava asenne, joka usein liittyi liberaaliin teologiaan (480).

Tiirilä sai joitakin kirjeitä, joissa kiitettiin lehden perustamisesta ja tuettiin sen linjaa. **Uuras Saarnivaara** ilmaisi iloitsevansa lehden perustamisesta ja sanoi myötätuntonsa olevan lehden puolella, **"olemmehan olleet kaikessa pääasiassa taistelemassa rintaman samalla puolella".** Saarnivaara tarjosi lehteen kirjoitusta raamattukysymyksestä. Aapeli Saarisalo kirjoitti Amerikan-matkaltaan ja tarjoutui kirjoittamaan Kuolleenmeren löytöihin liittyvän kirjoituksen... Eino Sormunen oli kirjoittanut Saarisalolle, että Tiirilän lehteä levisi sinne Kuopion puoleen kovasti. Saarisalokin kertoi saaneensa lehdelle jo monta tilausta (480).

Tiirilä loi lehden profiilin

Liberaaliteologiaan liittyi kaksinaamaisuus, Teologina oltiin sitä mieltä, että luomiskertomus ja ihmekertomukset ovat satua, mutta pappina julistettiin niin kuin Raamatussa kaikki olisi totta. Tiedemiehenä sanottiin, ettei kukaan järkevä ihminen usko Jeesuksen syntyneen neitseestä, mutta kirkonmiehenä luetaan silmää räpäyttämättä sama asia uskontunnustuksessa seurakunnalle (482).

Historiallisen raamatuntutkimuksen vaara oli Tiirilän mukaan siinä, että se saattoi hävittää Jumalan sanan erityisluonteen ja rajan suhteessa muihin vanhoihin kirjoituksiin. Tiirilän mukaan on virhe ajatella, että Raamatun

sanoma aukeaisi pelkän ulkonaisen asiantuntemuksen avulla. **Jumalan sanan sisällys, tarkoitus, totuus ja voima aukenivat hänen mukaansa vain Pyhässä Hengessä** (482).

Sotien jälkeistä ohjelmajulistusta "älä aja raiteissa" Tiililä piti tunnustuksellisuuden kannalta ongelmallisena. Tuon ohjelman ottaneet hyppelivät Tiililän mukaan "todella raiteilta suistuneina pitkin peltoja" (483).

Vuoden 1957 lopussa lehden lähtiessä viidennelle vuodelle toimitus arvioi lehden alkutaivalta. Ensin todettiin, ettei lehteä perustettaessa ollut selvää käsitystä siitä, mistä se saisi pääasiallisen lukijakuntansa. Pappeja oli ilmeisesti saatu tilaajiksi varsin vähän, koska arviossa todettiin, että valtaosa papistosta vaikutti lehden alkuvaiheessa "välinpitämättömältä", ja kirjoittaja jatkoi: "ja lienee sitä vieläkin".

Tilaajien pääosa lienee siis ollut maallikoita. Tarkkaa kuvaa siitä, keitä he olivat, ei kirjoituksesta saa. Heistä todettiin näin: "Raamatullisen herätyskristillisyyden ystäviä kuitenkin ilmaantui tilaajiksi joka taholta." Ilmaus "joka taholta" ilmeisesti tarkoitti, että **tilaajia saatiin eri herätysliikkeistä** (484).

Vuoden 1958 toisessa numerossa, jonka teksteistä Tiililä poikkeuksellisesti oli kirjoittanut lähes kaiken, Tiililä kirjoitti katsauksen, jossa hän kertasi lehden perustamisen syitä. Hän kertasi lundilaisuudesta useaan otteeseen lausumansa väitteet ja totesi, **että varsinainen halkeama kirkkoon syntyi, kun Tampereen piispa antoi tuen uudelle suuntaukselle.** Tiililän ilmaus osoittaa jälleen, että hän piti piispojen kannanottoja tai niiden puutetta ratkaisevan tärkeänä kirkon kehitykselle. Nyt Tiililä liitti lundilaisuuden seurauksiin myös sen, että jotkut muuttivat kantaansa eronneitten vihkimiseen sen jälkeen, kun Ruotsista oli saatu asiaa käsitellyt kirja. Pahimmin lundilaisuus oli hänen mukaansa vaikuttanut sananjulistukseen. Tiililän mukaan suuntaus syrjäytti iankaikkisuusasiat ja sanoman synnistä ja armosta (484-485).

Kun Helsingin Kirkkosanomissa on mainittu, että halutaan auttaa ihmisiä, mutta ei käännyttä, Tiililä kysyi, eikö kirkko enää halua, että ihmiset kääntyisivät, tekisivät parannuksen ja uskoisivat Jeesukseen (485).

Vanhojen hartauskirjojen lukeminen oli lisännyt Tiililän kauhistumista. Noiden kirjojen sanomaan verrattuna uusi julistus osoittautui valistusajan humanismiksi ja maailmanparannusohjelmaksi (485).

"Voi kirkkoa", hän jatkoi, "joka ehkä ei pian enää tiedäkään, että on olemassa todellistakin kristillisyyttä, elämää ylhäältä" (485).

Yritys herätysrintaman muodostamiseksi

"Meillä on muuten nyt alkavalla viikolla lundilaisvastainen pappeinkokous Kauniaisissa", kirjoitti Osmo Tiililä kertoessaan Suomen kuulumisia Inga-Brita Castrénille Sveitsiin maaliskuussa 1953 (485).

Lopulta kutsun alle merkittiin 24 nimeä... Kokouksen avasivat Tiililä ja Muroma (486).

Kokouksen avauksessa Tiililä ilmaisi ilonsa siitä, että kaikkien perinteisten hengellisten liikkeiden edustajat olivat mukana kokouksessa. Hän sanoi myös suoraan, ettei kokouksen tarkoitus ole etsiä sovintoa ns. lundilaisen teologian kanssa, vaan osoittaa, millainen vaara siltä taholta

kirkkoa uhkaa. Osa avauspuheesta oli varsin henkilökohtaista tilitystä.

Tiililä sanoi olleensa järkyttynyt siitä, että hän oli vasta nyt, 30 vuotta teologiaa opiskeltuaan, alkanut ymmärtää Raamatun ihmeellistä sisäistä yhteyttä. Hän tarkoitti Vanhan ja Uuden testamentin yhteyttä ja sitä kuinka vanha liitto avautuu uudesta käsin (486-487).

Maaliskuun 18. ja 19. päivänä pidetty **kokous antoi julkilausuman**, joka oli suunnattu Suomen papistolle. Julkilausuman mukaan kokouksessa oli ollut koolla "huomattavasti toista sataa pappia kirkkomme kaikista hengellisistä liikkeistä". Kokous kehotti koko maan papistoa rukoilemaan, että Jumala antaisi kirkolle "uutta parannuksen armoa, niin että Hän voisi lahjoittaa maallemme uuden hengellisen herätyksen, virvoituksen ja voiman ajan". Julkilausumassa todettiin, että papistossa on viime vuosina tapahtunut jakautuminen kahteen leiriin ns. lundilaisen teologian vaikutuksesta. Jotta yhteys vielä voitaisiin palauttaa, kokous vetosi kaikkiin Suomen pappeihin, "että he pitäisivät evankeliumin saarnaa sielujen pelastumiseksi siinä keskeisessä asemassa, jossa se on Jumalan pyhässä sanassa ja jossa se on aina ollut Jumalan meille antamissa vanhoissa herätysliikkeissämme" (487).

Heti kokouksen jälkeen julkaistiin Uudessa Suomessa Tiililän kirjoitus, jossa hän arvioi kriittisesti luterilaisuudessa tapahtunutta kehitystä subjektiivisesta objektiiviseen. Tiililän mukaan tapa, jolla kirkon määrittelyssä siirretään pyhien yhteisön tuntomerkit sana ja sakramentit konstituiviksi tekijöiksi, oli arveluttava (487).

Seuraava kokous pidettiin 18.-19.11.1953 Helsingissä Meritullin seurakuntatalossa... Avatessaan kokouksen Tiililä sanoi, että tilanne oli tullut yhä huonommaksi maallistumisen, kirkonvastaisuuden ja hajaannuksen edetessä kirkossa (488).

Kotimaassa kokouksen jälkeen julkaistu Tiililän kirjoitus Seurakunta on vaarassa osoitti, millaisissa tunnelmissa kokous pidettiin. Tiililä... kysyi, **ovatko kirkon johtajat ja paimenet mykkiä, kun Raamatun vastainen opetus saa rauhassa puhaltaa "kuoleman henkäystä yli maan"** (488).

Teologinen keskustelupiiri

Kauniaisissa maaliskuussa 1953 pidetyn pappeinkokouksen jälkeen **perustettiin teologinen keskustelupiiri**, joka kokoontui ensimmäisen kerran toukokuun 6. päivänä 1953 (489).

Keskustelussa (1/54) pohdittiin sitä, kuinka kehitys paikoin vie kohti uskonnollisuutta, muttei silti kohti todellista kristillisyyttä (490).

Seuraavissa piirin kokoontumisissa... : Kirkossa sotketaan uusitamentillinen ekklesia kansankirkkoon, mitä käsitystä raamatullisella pohjalla toimivat eivät voi hyväksyä... Pietismin luovuttamattomana ansiona pidettiin huomion kiinnittämistä subjektiiviseen uskonelämään objektiivisen kirkollisuuden ja opillisuuden vastapainona (490-491).

Lokakuun kokouksessa (1954)... Keskustelussa todettiin, että ns. fundamentalismi oli saanut teologiassa huonon maineen, koska se tunnetaan etupäässä vain vastustajien antamassa yksipuolisessa valossa (491).

Marraskuussa 1955 pidetty Teologisen keskustelupiirin kokous näyttää kasvaneiksi ilmoitetuista osanottajamääristä huolimatta jääneen keskustelupiirin historian viimeiseksi. Ainakaan Teologia ja kirkko - lehti

ei enää sen jälkeen kertonut piiristä. Ei myöskään kerrottu, miksi piiri ei enää kokoontunut. **Kokouksia oli kahden ja puolen vuoden aikana ollut kuusitoista** (492).

Pappeinkokoukset, teologinen keskustelupiiri ja Teologia ja kirkko - lehti **olivat yritys luoda herätysliikkeiden yhteistä rintamaa**. Niiden joukossa, jotka aktiivisimmin olivat mukana, oli yksittäisiä edustajia eri herätysliikkeistä, **mutta laajemmin liikkeet eivät lähteneet mukaan**. Viidettä herätysliikettä lähellä olleita oli mukana ilmeisesti eniten, mutta heränneiden edustus jäi ajoittain lähes yksinomaan Erkki Kurki-Suonion, evankelisten etupäässä Toivo Rapelin ja Lauri Koskenniemen ja lestadiolaisten Martti E. Miittisen varaan. Hankkeeseen vahvasti sitoutuneita oli ilmeisesti aika pieni joukko. Sekä pappeinkokoukset että keskustelupiiri lakkasivatkin parin vuoden jälkeen 1950-luvun puolivälissä, mikä osoitti, ettei **eri herätysliikkeitä yhdistävää pysyvää rintamaa ollut syntynyt**. Alanen ja Tiirilä jatkoivat kuitenkin näkynsä toteuttamista lehdessään (492).

Kärhämää tiedekunnassa

Henkilösuhteet teologisessa tiedekunnassa ajautuivat kriisiin 1950-luvun alkuvuosina. Tiirilä joutui erimielisyyksiin ensin Maliniemen, sitten Lauhan ja lopuksi Nikolaisenkin kanssa. Ratkaisevaksi vaiheeksi Tiirilä koki Lauhan siirtymisen lundilaisten leiriin, kuten hän asian ilmaisi (492).

Kansanaho sanoi... , että heidän erimielisyydessään oli kysymys siitä, "onko systemaattista teologiaa välttämättä harjoitettava niin, että on hyökättävä jotakin vastaan" (493).

Pinomaan mukaan **Tiirilä pyrki hallitsemaan**. Hänen mielestään sama piirre oli ollut myös Kaarlo Tiirilällä. "Isä oli se herra, joka sanoi Tampereella, miten asioiden piti olla. Osmo Tiirilä sanoi sen teologian alalla." Muistelmissaan Tiirilä totesi, että heillä oli Pinomaan kanssa mielipiteissä eroavaisuuksia, mutta että hän piti Pinomaata "Hengen ihmisenä, joka kilvoittelee ja kärsii Jumalan lasten tavoin". Tiirilä jatkoi, että teologina Pinomaa jäi hänelle arvoitukseksi (494).

- Aikoinaan Lootia syytettiin "hallitsemisesta": "Mutta he vastasivat: "Mene tiehesi!" Ja he sanoivat: "Tuo yksi on tullut tänne asumaan muukalaisena, ja yhtäkaikki hän alati pyrkii hallitsemaan" (1 Moos.19:9). (VH:n huom.)

Keväällä 1953 Tiirilä puuttui voimakkaasti opiskelijoiden heikkoon raamatuntuntemukseen...Tiirilä esitti toivomuksen, että valmistuneista teologeista tulisi ahkeria Raamatun lukijoita, joiden elämässä ei kulu päivääkään niin, ettei etsitä Raamatusta itselle elämän valoa (495-496).

Tiirilä toivoi ajanmukaisuutta ihmisten ymmärtämisessä, kulttuurin tuntemuksessa ja sosiaalisessa valvutuneisuudessa, mutta samalla "epäajanmukaisuutta" Jumalan sanaan juurtumisessa. **"Älkää pelätkö syytöstä vanhoillisuudesta"** (496).

Teinonen - tulevaisuuden toivo

Varsinainen ilonaihe Tiirilälle oli **Seppo A. Teinonen**, joka oli osoittanut tieteelliset kykynsä jo ensimmäisestä seminaariesitelmästä alkaen (498).

Teinosen väitöskirjan virallisessa lausunnossa Tiililä toisti aikaisemmat myönteiset arvionsa. Joistakin sisällöllisistä huomautuksista huolimatta loppuarvio oli ylistävä: "Tekijän puolustus väitöstilaisuudessa oli asiallista ja etevää. Katsoen siihen, että väitöskirjan aihe oli hyvä, sen käsittely erittäin perusteellista ja monipuolista, että teos tuo tutkimukselle uutta ja että sen muodollinen puoli on erittäin hyvä, ehdotan teokselle tiedekunnassa harvinaista arvosanaa laudatur." Tiililän arvosanaehdotukseen yhtyivät Lauha, Nikolainen ja Pinomaa, jolloin se tuli arvosanaksi, vaikka Kansanaho ja Maliniemi ehdottivat cum laude approbaturia. **Arvosana oli ensimmäinen laudatur, jonka teologinen tiedekunta oli myöntänyt sen jälkeen kun väitöskirjoista oli alettu antaa arvosanoja** (498).

Teinosesta Tiililä kirjoitti, että tämä oli "tulevaisuuden mies", mutta ei pitänyt tätä kuitenkaan tässä vaiheessa varsinaisena systemaattikkona. Ilmeisesti Tiililä kuitenkin jo tuolloin toivoi, että Teinosesta kasvaisi hänen seuraajansa, sillä hän pohti kirjeessään myös sitä, kuinka kauan hän itse jaksaa jatkaa. Teinonen oli siis jo varhain tehnyt Tiililään vaikutuksen (499).

Opiskelijoiden parissa

Opiskelijoista oli Tiililän mukaan sekä surua että iloa. Tiililä murehti niin opiskelijoiden sivistymätöntä käytöstä kuin aidon kristillisyyden puuttamista... "Rukoilkaa herätystä jumaluusopin ylioppilaille" (501).

Hän iloitsi myös siitä, että teologien taso kuului sotien jälkeisinä vuosina yliopiston korkeimpiin (501).

Tiililä sanoi, että kun jonkun opiskelijan opinnot eivät aina olleet menneet niin kuin oli toivottu, hänen oli tehnyt mieli sanoa, että **"tärkeämpää kuin tenttisi osaaminen täällä on asioimisesi Herran kanssa kahden kesken"** (502).

Tiililän mukaan hänen oppilaansa saivat opiskella "leppeämpien tähtien alla kuin ne isänne, joitten oli taisteltava pahempaa liberaaliteologiaa vastaan". Mutta toisaalta hän murehti opiskelijoiden tulevaisuutta, sillä hän arveli, että heidän elämäntyönsä osuisi vaikeisiin aikoihin. Tiililän mukaan **kirkko saattaisi muutaman kymmenen vuoden kuluttua olla vapaakirkko. "Ehkäpä kirkosta eronneitten luku on suurempi kuin kirkkoon jääneitten"** (502).

Opiskelijoiden mielestä Tiililässä oli jotain jylhää ja pelottavaakin, mutta hän oli antoisa ja innostava luennoitsija ja ystävällinen tentaattori. **Seppo Norjasen mukaan Tiililä saattoi luennoilla jyrähtää, ettei seurakuntatyöhön tule lähteä sellaisten, joilla oma uskonnäkemys ei ole kunnossa** (502).

Suureen opiskelijamäärään sisältyi hänen mukaansa myös ongelmia. Tiililä kysyi, pysyykö laatu korkeana. Hän ei tarkoittanut vain lahjakkuutta vaan ennen kaikkea opiskelijoiden "hengellisen elämän laatua". Tiililä pohti sekä vapaakirkollishenkisten opiskelijoiden hurskastelua ja ylenmääräistä innostusta että toisten maailmanmukaisuutta - ja piti jälkimmäistä vaarallisempana. **"Kulkekoon teologi mieluummin yliopiston portaita Raamattu alituisesti kädessään virsiä hyräillen kun lasketellen huonoja vitsejä, joille koko kerros nauraa"** (502).

Systemaattinen teologia II

Tiililä päiväsi Systemaattisen teologiansa toisen osan tammikuussa 1954... Kirjan johdannossakin Tiililä kertoi kotoisten teologisten kiistojen häirinneen hedelmällistä yhteistyötä. Suomalaisista teologeista hän kiitti vain Yrjö J.E. Alasta häneltä saamastaan tuesta sekä Seppo A. Teinosta korjausluvussa ja viimeistelyssä annetusta avusta (503).

Tiililä ei noudattanut perinteistä kolminaisuusopin kaavaa, vaan lähti liikkeelle kolmannesta uskonkappaleesta ja nimenomaan armonjärjestyksestä eli siitä, miten ihminen kohtaa Jumalan ja tulee pelastuksesta osalliseksi. Vasta sen jälkeen seurasi oppi Kristuksesta ja sitten näköalat kauas eteen ja taakse: ensin luomiseen ja lankeemukseen ja sitten eskatologiaan eli lopun tapahtumiin. Tekijä perusteli ratkaisua sekä teologisesti että pedagogisesti. **Kaikki teologia tuli Tiililän mukaan ymmärrettäväksi vasta omakohtaisen uskon ja kokemuksen välityksellä.** Uskosta ja pelastuksen omistamisesta lähteminen merkitsi hänen mukaansa kosketuskohtaa ihmisten kokemusmaailmaan "nykyajan ihmistä puhuttelevalla tavalla". Lähtökohdaksi tulee se, mikä on läheisin, se, minkä avulla kaikki muukin aukeaa. "Kun Kristus voidaan omistaa vain uskossa ja Kristuksesta käsin taas muu ilmoitus, **itse uskon synty on sopiva dogmatiikan lähtökohta**" (504).

Tiililän mukaan suomalaiselle teologialle oli etu, että sillä oli yhteys herätysliikkeisiin. Kaikelle teologialle oli perustava edellytys, että ymmärrettiin ero "suruttoman ja Jumalan herättämän omantunnon välillä". Ilman tämän eron merkityksen käsittämistä teologia jäi Tiililän mukaan hedelmättömäksi ja pinnalliseksi. Teologian tehtävä oli olla "alituudessa kosketuksessa kokemusmaailmaan" (504).

Vapaasta tahdosta

Tiililä lähti siis liikkeelle niin sanotun armonjärjestyksen eli ordo salutis - opin käsittelyllä. Vaikka Uusi testamentti ei missään esittele yksityiskohtaisesti ordo salutis - oppia, Tiililän mukaan itse asia oli siellä keskeinen, ja sieltä löytyvät kaikki tuon opin osat kutsumisesta ja parannuksesta vanhurskauttamiseen ja uuteen elämään (504).

Kirjoittaessaan ihmisen tahdon osuudesta pelastuksessa Tiililä totesi, **ettei Lutherin Sidottu ratkaisuvallalta ollut saanut luterilaisessa kirkossa tunnustuskirjan asemaa...** Tiililä kirjoitti, että Jumalan Henki tarttuu sanan ja sakramenttien kautta ihmisen tahtoon ja vaikuttaa kääntymyksen ja uudestisyntymisen (505).

Vaikka oppi sidotusta ratkaisuvallasta oli Tiililän mukaan teologisesti selvä, psykologisesti ja ihmisen kokemusmaailmassa se ei sitä ollut. Vaikka Jumala siis vaikuttaa ihmisessä uuden tahdon, ihmisellä on tunne, että kaikki riippuu siitä, mitä hän tekee. Tiililän mukaan tämä kokemus on tosi siinä merkityksessä, että väärän ratkaisun tehnyt pitää tietoisesti elämänsä omista käsissään. Oikean ratkaisun tehneelle selviää usein vasta myöhemmin, että tosiasiaa kyse oli Jumalan työstä. Tiililän mukaan Jumala kohtelee ihmistä vastuullisena olentona "valmistaen itse kullekin sellaiset ratkaisumahdollisuudet, että tämä persoonallisesti taipuu ja myöntyy, tottelee ja lähtee liikkeelle". Hän jatkoi, että täytynee ajatella, että Jumala jättää ihmiselle mahdollisuuden "kovettaa sydämensä kutsun edessä, sillä persoonallinen kohtelu ei ole pakkoa." **Tiililä myönsi, että tämä hänen hahmottelemansa tulos ei ole ristiriidaton. Ristiriidaton olisi hän**

mukaansa vain ihmisen tahdon vapauden täysi kieltäminen tai myöntäminen (505).

Pölkkyoppia vastaan

Armonjärjestystä käsitellessään Tiililä lähti siitä, että valtaosa kastetuista valitettavasti hylkää kasteen armon. Niinpä tarvitaan uusi Jumalan kutsu ja herätys. Tässä yhteydessä Tiililä arvosteli tanskalaisen Regin Prenterin dogmatiikkaa sakramentalismista. Tiililä torjui Prenterin väitteen, että pietismi olisi uskonratkaisua korostaessaan turmellut Lutherin perinnön (505).

"Jumalan armon omistaminen on ihmiselämän suurin tapahtuma", kirjoitti Tiililä. Tie armon omistamiseen kulkee parannuksen kautta...**Kyse on Tiililän mukaan siitä, että ihminen myöntyy tuomioon ja armahdettavaksi** (506).

Tiililä näki vaaran "pölkkyoppiin johtavassa puhtaaksiviljelyssä". Usko-käsitteen kohdalla Tiililä polemisoi pelkkää totena pitämistä, aivouskoa vastaan (506).

Tiililä käsitteli myös toista herännäisyyden ja evankelisuuden alkuaikojen ongelmakohtaa kysymystä Hengen todistuksesta, sisäisestä vakuuttuneisuudesta. Tiililä lainasi Antti J. Pietilää, jonka mukaan ihmisen täytyy saada henkilökohtaisesti lupa Pyhästä Hengeltä, ennen kuin voi omistaa itselleen armon... Mutta toisaalta hän korosti voimakkaasti uskon subjektiivista, kokemuksellista puolta... **Herännäisyyden ja evankelisen liikkeen välisissä klassisissa erimielisyyksissä Tiililä oli siis yhä lähempänä herännäisyyttä** (506).

"Forensiset näkökohdat ovat luovuttamattomia siitä syystä, että ihminen kestää tuomiolla vain Kristuksen tähden, ei sen uuden tähden, mitä hänen sydämessään syntyy." "Mutta kun Jumala vanhurskauttaa, hän ei suorita suinkaan vain jotakin näytelmää, jossa musta tehtäisiin valkoiseksi kääntämällä näkökulmaa, vaan hän ottaa samalla hetkellä ihmisen niihin käsiin, joissa musta myös tehdään valkoiseksi, sillä hän toteuttaa tahtoaan" 507).

Pyhityksestä

Tiililä kirjoitti runsaasti myös uudestisyntymisestä. Erityisen laajasti hän käsitteli kysymyksiä uudesta elämästä, pyhityksestä ja Hengen lahjoista. Pyhitysoppi oli Tiililän mukaan luterilaisuudelle vaikea. Hän käsitteli myös paljon keskustelua herättänyttä **Roomalaiskirjeen 7. luvun** kysymystä: Kuvasiko Paavali tuossa kohdassa tilannetta ennen kääntymystä vai sen jälkeen? Tiililä pitäytyi yhä jo parikymmentä vuotta aikaisemmin esittämänsä näkemykseen, jonka mukaan **Paavali puhui mainitussa kohdassa itsestään sellaisena, kuin hän on ilman Kristusta soveltamatta sitä mihinkään ajankohtaan** (507).

- Ihan hyvä oivallus ja ratkaisu! Oman itsensä varaan jätettynä jokainen uskova löytää vääjäämättä itsensä Room.7. luvun melankolisista tunnelmista. (VH:n huom.)

Tiililän mukaan vanhurskauttaminen on sekä vanhurskaaksi julistamista että vanhurskaaksi tekemistä (507).

"Tällä ei ole kuitenkaan vielä osoitettu raamatulliseksi sitä ajatusta, että ihmisen täytyisi jatkuvasti olla jokapäiväisessä syntikurjuudessa." Tiililän mukaan keskeinen kysymys oli, esittääkö luterilaisuus uskovan

normaalitilan liian negatiivisesti ja onko sen edustama "lohdutetun syntikurjuuden oppi" raamatullinen (507).

Vastauksessaan Tiililä totesi, että jos luterilaisuus kieltää uuden luomuksen olemassaolon, se kieltää oman opinkäsityksensä. Vanhurskaaksi julistaminen ja vanhurskaaksi tekeminen - jälkimmäinen oli Tiililälle samaa kuin uudestisyntyminen - kuuluvat yhteen (508).

Tiililä liittyi näkemykseen, jonka mukaan karismaattisten ilmiöiden puute on osoitus uskon puutteesta. **Siellä missä on uskoa, on ihmeitäkin (508).**

Tiililä korosti kuitenkin myös, että Uusi testamentti ei kehoita tavoittelemaan Hengen lahjoja eivätkä ne ole osoitus uskonelämän korkeammasta asteesta (508).

- Tämä on outo väite, sillä Raamattuhan sanoo: "Pyrkikää osallisiksi parhaimmista armolahjoista" (1 Kor.12:31). "Tavoitelkaa rakkautta ja pyrkikää saamaan hengellisiä lahjoja, mutta varsinkin profetoimisen lahjaa" (1 Kor.14:1). (VH:n huom.)

Tiililä arvosteli voimakkaasti sitä ajatusta, ettei kristitty tarvitse enää Jumalan lain varoituksia ja kehoituksia. Hän palasi siis keskusteluun lain kolmannesta käytöstä ja totesi, että lain kieltäminen johtaa hurmahenkisyyteen ja vääryyden vapauteen "olipa sitten opettajana itse Luther tai joku hänen epigoninsa" eli jäljittelijänsä. "Ihmissydän on niin liukas kappale, että se solahtaa heti raiteilta jättäessään sanan." **Tiililä arvosteli liberaaliteologiaa siitä, että se puhuu Raamatun hengestä kirjaimen vastakohtana ja tulee siten helposti jonkin toisen kuin Jumalan Hengen johtamaksi (508).**

Yhteenvetona pyhityksestä Tiililä totesi, että Uusi testamentti puhuu enemmän ja rohkeammin pyhityksestä kuin luterilaisuudessa yleensä tapahtuu. Paavali ei Tiililän mukaan esitä uskovan elämää "lohdutetuksi syntikurjuudeksi" vaan voitokkaaksi Kristuksessa olemiseksi (808-509).

Laitoskirkon kritiikkiä

Tiililä teki jyrkän eron Kristuksen seurakunnan ja laitoskirkon välillä. Kristuksen seurakunnasta Tiililä käytti kreikankielistä nimitystä ekklesia. Tähän todelliseen seurakuntaan eli Kristuksen ruumiiseen kuuluvat vain ne, jotka uskovat. Tiililä vastusti näkemystä, että kaikkia kastettuja pidettäisiin ekklesian jäsenenä. Kastettujen joukossa oli hänen mukaansa paljon hengellisesti kuolleita. Tiililän mukaan on kummallista, että teologit saattoivat kirkkokäsityksessä edustaa näkemyksiä, jotka hänen mukaansa olivat ilmeisessä ristiriidassa Jumalan sanan kanssa. Tiililän kirkkokäsityksessä oli tapahtunut muuttumista. Jo Teinien teologiassa Tiililä oli alkanut puhua ekklesiasta kirkon sijasta. Systemaattisessa teologiassa hän teki entistä jyrkemmän eron laitoskirkon ja ekklesian eli Kristuksen seurakunnan välillä (509).

Väinö Hotti